

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету бізнесу
та сфери обслуговування

27 серпня 2024 р., протокол № 8

Голова Вченої ради

Галина ТАРАСЮК

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Стратегія і тактика управління»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
освітньо-професійна програма «Підприємництво та торгівля»
факультет бізнесу та сфери обслуговування
кафедра менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій

Схвалено на засіданні кафедри
менеджменту, бізнесу та
маркетингових технологій
26 серпня 2024 р., протокол № 7

Завідувач кафедри
Тетяна ОСТАПЧУК

Гарант освітньо-професійної
програми
Катерина ОРЛОВА

Розробник: д.е.н., професор, декан факультету бізнесу та сфери обслуговування,
професор кафедри менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій
Галина ТАРАСЮК, д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту,
бізнесу та маркетингових технологій ПАНЧЕНКО Володимир

Житомир
2025 – 2026 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 21 / 2</i>

Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегія і тактика управління» для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр» спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» освітньо-професійна програма «Підприємництво та торгівля» затверджена Вченою радою факультету бізнесу та сфери обслуговування від 27 серпня 2024 р., протокол № 8.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 3

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»	Обов'язкова	
Модулів – 1	Спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	–
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		3-й	–
		Лекції	
		18 год.	– год.
		Практичні	
		18 год.	– год.
		Лабораторні	
		– год.	– год.
		Самостійна робота	
		54 год.	– год.
		Вид контролю: екзамен	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи – 9	Освітній ступінь «магістр»		

Частка аудиторних занять і частка самостійної та індивідуальної роботи у загальному обсязі годин з навчальної дисципліни становить:
для денної форми навчання – 40 % аудиторних занять, 60 % самостійної та індивідуальної роботи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 4

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у студентів системи теоретичних знань та практичних навичок щодо використання методології та методичного інструментарію розробки стратегії і тактики управління підприємством в мінливих умовах ринкового середовища.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- формування системи теоретичних знань щодо змісту, потенціалу, технологій та методів стратегування;
- формування розуміння змісту процесів та технології стратегічного управління;
 - структуризація механізму управління розвитком підприємства;
 - формування розуміння змісту процесів та технології стратегічного управління;
 - засвоєння процесу стратегічного планування;
 - набуття теоретичних знань із формування стратегічних цілей, генерування стратегічних альтернатив, визначення стратегічної позиції підприємства, питань управління стратегічними змінами у підприємстві;
 - набуття практичних навичок з питань оцінки внутрішнього і зовнішнього оточення, визначення стратегічних цілей, розробки стратегії, формування стратегічного плану, організації стратегічного планування, оцінки діючої стратегії, її контролю при впровадженні, мотивування працівників в процесі реалізації стратегічних рішень.

Зміст навчальної дисципліни направлений на формування наступних **компетентностей**, визначених стандартом вищої освіти зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» та освітньо-професійною програмою «Підприємництво та торгівля»:

ІК. Здатність розв’язувати складні задачі і проблеми у галузі підприємництва та торгівлі або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог.

ЗК 1. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов’язків.

СК 1. Здатність розробляти та реалізовувати стратегію розвитку підприємницьких та торговельних структур.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 5

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими наступних **програмних результатів** навчання за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля»:

ПРН 1. Адаптуватися та проявляти ініціативу і самостійність в ситуаціях, які виникають в професійній діяльності.

ПРН 2. Визначати, аналізувати проблеми підприємства і торгівлі та розробляти заходи щодо їх вирішення.

ПРН 5. Професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва та торгівлі.

ПРН 7. Визначати та впроваджувати стратегічні плани розвитку суб'єктів господарювання у сфері підприємництва і торгівлі.

Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти зможуть отримати наступні Soft skills:

– *комунікативні навички*: письмове, вербальне й невербальне спілкування; вести дискусію і відстоювати свою позицію; вміння шукати, аналізувати та використовувати інформацію;

– *уміння виступати привселюдно*: вміння публічно та професійно презентувати результати власних досліджень;

– *гнучкість і адаптивність*: уміння аналізувати ситуацію, орієнтування на вирішення проблеми;

– *особисті якості*: креативне й критичне мислення; етичність, доброчесність, повага до оточуючих.

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи стратегічного управління. Типи стратегічного розвитку бізнесу

Тема 1. Загальна характеристика та еволюція стратегічного управління (ЗК 1; ПРН 1)

Сутність і основні категорії стратегічного управління. Порівняльна характеристика стратегічного і нестратегічного управління. Зміст і структура стратегічного менеджменту: аналіз середовища; визначення місії та стратегічних цілей; вибір і оцінка стратегій; реалізація і контроль виконання стратегії. Рівні розробки стратегії в організації. Взаємозв'язок корпоративної, ділової, функціональної та операційної стратегій. Переваги і обмеження стратегічного

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 6

управління.

Етапи розвитку стратегічного управління: бюджетування, довгострокове планування, стратегічне планування, стратегічне управління. Наукові підходи до визначення ролі та змісту стратегічного управління: дизайнерський, формальний, аналітичний, підприємницький, навчальний, політичний, трансформаційний. Становлення стратегічного менеджменту в Україні.

Тема 2. Процес стратегічного управління (ЗК 1, ЗК 2; ПРН 1, ПРН 2)

Орієнтири в управлінні розвитком підприємства. Дослідження сутності місії та цілей підприємства, а також їхніх вимог та класифікації.

Визначення місії та цілей підприємства. Зміст місії та вимоги щодо її формулювання. Вимоги до бачення характеристики місії підприємства. Фактори, що впливають на процес розробки місії. Особливості місії для малих і великих підприємств, комерційних організацій. Підходи до змісту місії. Основні функції місії.

Цілі підприємства: типологія та вимоги до них. Класифікація та ранжування цілей підприємства. Головні критерії якості цілей. Стратегічні цілі підприємства, їх види, ієрархія. «Дерево цілей» підприємства. Вимоги до стратегічних цілей. Методи визначення стратегічних цілей

Стратегічне планування. Операції та процедури стратегічного планування. Реалізація стратегії та контроль і процесі стратегічних перетворень на підприємстві.

Тема 3. Конкурентні переваги як основа стратегії підприємства (ЗК 1, ЗК 2, ЗК 5; ПРН 1, ПРН 2, ПРН 5)

Сутність і роль конкурентних переваг у процесі стратегічного управління підприємством. Види конкурентних переваг: лідерство за витратами, диференціація товарів. Технологічні, виробничі, збутові, маркетингові, професійні, організаційні та інші види конкурентних переваг.

Методи аналізу конкурентних переваг підприємств: SWOT, GAP, LOTS, PIMS, McKinsey, бенчмаркінг.

Сутність конкурентоспроможності. Оцінювання конкурентоспроможності підприємства.

Використання конкурентних переваг при розробці стратегії розвитку підприємства.

Тема 4. Стратегічний потенціал підприємства (ЗК 2, ЗК 5; ПРН 2, ПРН 5)

Складова стратегічного потенціалу. Основи теорії та практики формування і реалізації стратегічного потенціалу підприємства. Стратегічні ресурси підприємства. Основні складові стратегічного потенціалу підприємства у системі внутрішнього організаційно-економічного механізму підприємства та у взаємовідносинах його з

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 7

зовнішнім оточенням. Фактори впливу на рівень стратегічного потенціалу підприємства.

Синергійний ефект у стратегічному потенціалі. Особливості забезпечення синергійного ефекту елементів стратегічного потенціалу підприємства. Етапи управління стратегічним потенціалом підприємства. Резерви та напрями забезпечення синергійного ефекту стратегічного потенціалу підприємства.

Оцінювання стратегічного потенціалу. Методичні підходи та особливості оцінювання стратегічного потенціалу підприємства

Змістовий модуль 2. Функціональні стратегії підприємства

Тема 5. Інноваційно-інвестиційне управління стратегічною позицією підприємства (ЗК 2, СК 1; ПРН 2, ПРН7)

Поняття «портфель підприємства» у стратегічному управлінні та мета його розробки. Суть господарського та бізнес-портфелів. Аналіз портфелю бізнесу.

Сутність, зміст і особливості інноваційної стратегії, її зв'язок з корпоративною та функціональними стратегіями підприємства. Завдання інноваційної стратегії. Фактори, що впливають на інноваційну стратегію підприємства. Типи інноваційних стратегій: за напрями нововведення; за цілями і темпами розвитку підприємства; за витратами на розробку нової продукції та за її якістю. Стратегія першопрохідця. Патентно-ліцензійна стратегія підприємства. Процес розробки і реалізації інноваційної стратегії. Механізми активації інноваційного потенціалу персоналу. Організаційні форми підприємств-інноваторів.

Економічна сутність інвестиційної стратегії, її зв'язок з фінансово-господарською діяльністю підприємства. Особливості інвестиційної стратегії. Типи інвестиційних стратегій: за об'єктами розміщення капіталу; за цілями формування інвестиційного прибутку; за характером участі в інвестиційному процесі; за схемами фінансування інвестиційних проектів; за рівнем інвестиційного ризику. Процес розробки стратегії реального інвестування. Особливості процесу розробки стратегії фінансового інвестування.

Тема 6. Функціональні аспекти стратегічної діяльності підприємства (ЗК 1, ЗК 2, СК 1; ПРН 1, ПРН 2, ПРН 7)

Маркетинг в системі стратегічного управління. Економічна сутність і роль маркетингу в стратегічному управлінні підприємством. Типи маркетингових стратегій: за характером ринкового попиту; за особливостями продукції та послуг. Порядок розробки і реалізації маркетингової стратегії.

Стратегії управління персоналом та інновації в стратегічній діяльності. Сутність і роль кадрової стратегії у розвитку підприємства. Взаємозв'язок кадрової політики, кадрової стратегії та корпоративної стратегії підприємства. Завдання і зміст кадрової

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 8

стратегії. Внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на кадрову стратегію підприємства. Типи кадрових стратегій залежно від бізнес-стратегії, темпів і стадії розвитку підприємства. Операційні кадрові стратегії: набору і відбору персоналу; оцінювання й атестації персоналу; оплати праці; стимулювання персоналу; формування соціальних відносин; скорочення персоналу. Ефективність кадрової стратегії. Інструменти реалізації кадрової стратегії

Антикризова складова стратегічної діяльності. Фази можливого розвитку і подолання криз в організації. Стратегія антикризового управління. Процес розробки антикризової стратегії.

Тема 7. Організаційна культура як фактор підтримки стратегії підприємства (ЗК 1, ЗК 2, СК 1; ПРН 1, ПРН 2, ПРН 7)

Сутність, компонентна структура, типологія та функції організаційної культури. Організаційна культура в системі корпоративного управління. Основні елементи організаційної культури організації. Вплив корпоративної культури на управління стратегічними змінами підприємств.

Принципи, фактори і підходи щодо формування, підтримки та розвитку організаційної культури. Проблеми і засоби вирішення зовнішньої адаптації та внутрішньої інтеграції. Методи підтримки організаційної культури. Моделі Т. Пітерса-Р. Уотермана, Т. Парсонса та Р. Квіна-Дж. Рорбаха.

Зв'язок між корпоративною культурою і стратегією організації. Підходи до вирішення проблем несумісності стратегії та культури організації. Матриця оцінки «культурного» ризику (Г. Шварца та С. Девіса).

Тема 8. Оцінка, вибір та реалізація стратегії підприємства (ЗК2, СК 1; ПРН 2, ПРН 7)

Усвідомлення поточної стратегії. Аналіз портфеля бізнесу підприємства. Критерії виділення і характеристики стратегічних бізнес-одиниць. Класифікація стратегічних бізнес-одиниць. Технології застосування матриць «зростання – частка ринку» БКГ, «зростання ринку – конкурентні позиції підприємств» А. Томпсона і А. Дж. Стрікланда, «товари – ринки» І. Ансоффа, «привабливість галузі – конкурентна позиція в ній» General Electric/McKinsey. Вибір нової стратегії розвитку. Фактори, що впливають на вибір нової стратегії. Параметри оцінки розробленої стратегії.

Завдання стадії реалізації стратегії. Функції вищого керівництва при реалізації стратегії, реорганізація структури управління. Перерозподіл усіх видів ресурсів: фінансових, кадрових, інформаційних, матеріальних. Формування організаційної культури, що підтримує нову стратегію. Подолання опору стратегічним змінам. Стилі проведення стратегічних змін. Комплексне забезпечення реалізації стратегії: методичне, ресурсне, інформаційне, правове. Завдання, напрями та етапи проведення стратегічного контролю. Визначення показників, аналіз та оцінювання результатів,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 21 / 9</i>

проведення коригуючих дій.

Тема 9. Сучасний стан та перспективи розвитку стратегічного управління в Україні (ЗК 1; ПРН 1)

Особливості стратегічного підходу в управлінні українськими підприємствами на сучасному етапі. Перспективи використання стратегічного управління на підприємствах України.

Дослідження стану, ключових тенденцій та перспектив розвитку стратегічного та тактичного управління в Україні.

Сучасний стан та перспективи розвитку стратегічного управління в Україні.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 10

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Змістові модулі і теми	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	лекції	практичні	самостійна робота	усього	лекції	практичні	самостійна робота
МОДУЛЬ 1								
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи стратегічного управління. Типи стратегічного розвитку бізнесу								
Тема 1. Загальна характеристика та еволюція стратегічного управління	10	2	2	6	-	-	-	-
Тема 2. Процес стратегічного управління	10	2	2	6	-	-	-	-
Тема 3. Конкурентні переваги як основа стратегії підприємства	10	2	2	6	-	-	-	-
Тема 4. Стратегічний потенціал підприємства	9	2	1	6	-	-	-	-
Модульний контроль 1	1	-	1	-	-	-	-	-
<i>Разом за змістовий модуль 1</i>	40	8	8	24	-	-	-	-
Змістовий модуль 2. Функціональні стратегії підприємства								
Тема 5. Інноваційно-інвестиційне управління стратегічною позицією підприємства	10	2	2	6	-	-	-	-
Тема 6. Функціональні аспекти стратегічної діяльності підприємства	10	2	2	6	-	-	-	-
Тема 7. Організаційна культура як фактор підтримки стратегії підприємства	10	2	2	6	-	-	-	-
Тема 8. Оцінка, вибір та реалізація стратегії підприємства	10	2	2	6	-	-	-	-
Тема 9. Сучасний стан та перспективи розвитку стратегічного управління в Україні	9	2	1	6	-	-	-	-
Модульний контроль 2	1	-	1	-	-	-	-	-
<i>Разом за змістовий модуль 2</i>	50	10	10	30	-	-	-	-
ВСЬОГО	90	18	18	54	-	-	-	-

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 11

5. Темати практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
МОДУЛЬ 1			
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи стратегічного управління. Типи стратегічного розвитку бізнесу			
1	Тема 1. Заг. характеристика та еволюція стратегічного управління 1. Сутність і основні категорії стратегічного управління 2. Зміст і структура стратегічного менеджменту 3. Етапи розвитку стратегічного управління	2	-
2	Тема 2. Процес стратегічного управління 1. Визначення місії та цілей підприємства 2. Стратегічне та тактичне планування 3. Реалізація стратегії підприємства та контроль в процесі стратегічних перетворень	2	-
3	Тема 3. Конкурентні переваги як основа стратегії підприємства 1. Сутність і роль конкурентних переваг 2. Види стратегічних переваг 3. Оцінювання конкурентоспроможності підприємства	2	-
4	Тема 4. Стратегічний потенціал підприємства 1. Основи теорії та практики формування стратегічного потенціалу 2. Синергійний ефект у стратегічному потенціалі 3. Методичні підходи оцінювання стратегічного потенціалу	1	-
	Модульний контроль 1	1	-
Змістовий модуль 2. Функціональні стратегії підприємства			
5	Тема 5. Інноваційно-інвестиційне управління стратегічною позицією підприємства 1. Сутність, зміст і особливості інноваційної стратегії 2. Типи інноваційних стратегій 3. Особливості інвестиційної стратегії	2	-
6	Тема 6. Функціональні аспекти стратегічної діяльності підприємства 1. Роль маркетингу в стратегічному управлінні 2. Стратегії управління персоналом 3. Антикризова складова стратегічного та тактичного управління	2	-
7	Тема 7. Орг. культура як фактор підтримки стратегії підприємства 1. Суть, типологія та функції організаційної культури 2. Формування і підтримка організаційної культури 3. Взаємозв'язок між корпоративною культурою та стратегією підприємства	2	-
8	Тема 8. Оцінка, вибір та реалізація стратегії підприємства 1. Усвідомлення поточної стратегії 2. Вибір нової стратегії розвитку 3. Реалізація стратегії підприємства	2	-
9	Тема 9. Сучасний стан та перспективи розвитку стратегічного управління в Україні 1. Особливості стратегічного підходу в управлінні українськими підприємствами 2. Перспективи використання стратегічного управління 3. Суч. стан та перспективи розвитку стратегічного управління в Україні	1	-
	Модульний контроль 2	1	-
	РАЗОМ	18	-

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 12

6. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
МОДУЛЬ 1			
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи стратегічного управління. Типи стратегічного розвитку бізнесу			
1	Тема 1. Загальна характеристика та еволюція стратегічного управління 1. Взаємозв'язок корпоративної, ділової, функціональної та операційної стратегій. 2. Переваги і обмеження стратегічного управління. 3. Становлення стратегічного менеджменту в Україні	6	-
2	Тема 2. Процес стратегічного управління 1. Особливості місії для малих і великих підприємств, комерційних організацій. 2. Реалізація стратегії та контроль і процесі стратегічних перетворень на підприємстві.	6	-
3	Тема 3. Конкурентні переваги як основа стратегії підприємства 1. Порівняльна характеристика видів конкурентних переваг 2. Використання конкурентних переваг при розробці стратегії розвитку підприємства.	6	-
4	Тема 4. Стратегічний потенціал підприємства 1. Оцінка факторів впливу на рівень стратегічного потенціалу підприємства 2. Резерви та напрями забезпечення синергійного ефекту стратегічного потенціалу підприємства	6	-
Змістовий модуль 2. Функціональні стратегії підприємства			
5	Тема 5. Інноваційно-інвестиційне управління стратегічною позицією підприємства 1. Організаційні форми підприємств-інноваторів. 2. Особливості процесу розробки стратегії фінансового інвестування	6	-
6	Тема 6. Функціональні аспекти стратегічної діяльності підприємства 1. Порядок розробки і реалізації маркетингової стратегії 2. Антикризова складова стратегічного управління підприємством	6	-
7	Тема 7. Організаційна культура як фактор підтримки стратегії підприємства 1. Вплив корпоративної культури на управління стратегічними змінами підприємств. 2. Проблеми і засоби вирішення зовнішньої адаптації та внутрішньої інтеграції.	6	-
8	Тема 8. Оцінка, вибір та реалізація стратегії підприємства 1. Вибір нової стратегії розвитку та фактори, що впливають на цей вибір 2. Подолання опору колективу стратегічним змінам	6	-
9	Тема 9. Сучасний стан та перспективи розвитку стратегічного управління в Україні 1. Дослідження стану, ключових тенденцій та перспектив розвитку стратегічного та тактичного управління в Україні	6	-
РАЗОМ		54	-

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 13

7. Індивідуальні самостійні завдання

Індивідуальним самостійним завданням під час вивчення дисципліни «Стратегія і тактика управління» є формування цілей розвитку підприємства.

Індивідуальне завдання передбачає наступні елементи:

Побудувати «дерево проблем» – ключовий графік, покликаний полегшити процес формування завдань на підприємстві та пошук шляхів вирішення. Він дозволяє визначити весь спектр взаємопов'язаних причин і наслідків проблеми, практично повністю виключаючи вплив зовнішніх суб'єктивних факторів. Дерево проблем є одним з ключових інструментів у системному аналізі.

Побудувати «дерево можливих цілей» організацій. Проаналізувати та визначити цілі. Описати майбутній стан речей, який існуватиме після вирішення проблем. Визначення потенційних способів для вирішення проблем. Всі негативні твердження «дерева проблем» трансформуються в позитивні твердження і формують «дерево цілей».

Вимоги до оформлення індивідуального завдання:

1. Завдання повинно бути виконано українською мовою в електронному вигляді, інтервал – 1,5; загальним обсягом 10-15 сторінок.
2. Текст друкується з дотриманням таких розмірів полів: ліве – 20 мм., праве – 10 мм., верхнє – 20 мм., нижнє – 20 мм.
3. Шрифт Times New Roman (розмір 14).
4. Завдання повинно містити титульний аркуш, вступ, план, висновок і список використаної літератури.
5. Сторінки нумеруються арабськими цифрами. Титульний аркуш включається у загальну нумерацію, але номер на ньому не ставиться, на наступних сторінках номер проставляється в правому нижньому куті.

8. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються методи навчання, що сприяють досягненню відповідних програмних результатів.

Результат навчання	Методи навчання
ПРН 1. Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах.	<ul style="list-style-type: none"> – Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (презентація) – Практичні методи (вирішення кейсів) – Дискусійний метод – Дослідницький метод – Метод активного навчання (проведення ділових ігор) – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 14

Результат навчання	Методи навчання
	завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей)
ПРН 2. Ідентифікувати проблеми в організації та обґрунтувати методи їх вирішення.	<ul style="list-style-type: none"> – Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (презентація) – Практичні методи (вирішення кейсів) – Дискусійний метод – Дослідницький метод – Метод активного навчання (проведення ділових ігор) – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей)
ПРН 5. Професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва та торгівлі.	<ul style="list-style-type: none"> – Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (презентація) – Практичні методи (вирішення кейсів) – Дискусійний метод – Дослідницький метод – Метод активного навчання (проведення ділових ігор) – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей)
ПРН 7. Визначати та впроваджувати стратегічні плани розвитку суб'єктів господарювання у сфері підприємництва і торгівлі.	<ul style="list-style-type: none"> – Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (презентація) – Практичні методи (вирішення кейсів) – Дискусійний метод – Дослідницький метод – Метод активного навчання (проведення ділових ігор) – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей)

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 15

9. Методи контролю

Перевірка досягнення програмних результатів навчання здійснюється з використанням наступних методів.

Результат навчання	Методи контролю
ПРН 1. Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах.	<ul style="list-style-type: none"> - Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання - Перевірка виконання домашніх завдань, практичних завдань, кейсів - Поточне тестування - Перевірка виконання індивідуальних завдань - Самооцінювання та взаємооцінювання - Перевірка виконання завдань модульного контролю - Екзамен
ПРН 2. Ідентифікувати проблеми в організації та обґрунтовувати методи їх вирішення.	<ul style="list-style-type: none"> - Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання - Перевірка виконання домашніх завдань, практичних завдань, кейсів - Поточне тестування - Перевірка виконання індивідуальних завдань - Самооцінювання та взаємооцінювання - Перевірка виконання завдань модульного контролю - Екзамен
ПРН 5. Професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва та торгівлі.	<ul style="list-style-type: none"> - Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання - Перевірка виконання домашніх завдань, практичних завдань, кейсів - Поточне тестування - Перевірка виконання індивідуальних завдань - Самооцінювання та взаємооцінювання - Перевірка виконання завдань модульного контролю - Екзамен
ПРН 7. Визначати та впроваджувати стратегічні плани розвитку суб'єктів господарювання у сфері підприємництва і торгівлі	<ul style="list-style-type: none"> - Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання - Перевірка виконання домашніх завдань, практичних завдань, кейсів - Поточне тестування - Перевірка виконання індивідуальних завдань - Самооцінювання та взаємооцінювання - Перевірка виконання завдань модульного контролю - Екзамен

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 16

10. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Державному університеті «Житомирська політехніка» та розподілу балів, що наведений нижче.

Система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни включає поточний, модульний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня засвоєння знань, формування умінь і навичок здобувачів вищої освіти впродовж вивчення ними матеріалу модуля (змістових модулів) навчальної дисципліни. Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять.

Модульний контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти за модуль (змістові модулі) навчальної дисципліни. Модульний контроль проводиться під час навчального заняття після завершення вивчення матеріалу модуля (змістових модулів) навчальної дисципліни. Модульний контроль здійснюється у формі тестування.

Підсумковий контроль проводиться для підсумкового оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення навчальної дисципліни або наприкінці семестру. Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену. Процедура складання екзамену визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Розподіл балів з навчальної дисципліни

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр	
	денна форма	заочна форма
Виконання завдань поточного контролю	60	–
Виконання завдань модульного контролю	40	–
Підсумкова семестрова оцінка	100	–

Розподіл балів за виконання завдань поточного контролю

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр	
	денна форма	заочна форма
Виконання завдань під час навчальних занять	45	–
Виконання та захист індивідуальних самостійних завдань	15	–
Виконання науково-дослідної роботи та інших видів робіт (додаткові – заохочувальні бали): 1. Участь у студентських предметних олімпіадах, Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт, грантах, науково-дослідних	10	–

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 17

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр	
	денна форма	заочна форма
проектах 2. Підготовка наукових статей, тез доповідей наукових конференцій	10	–
Разом за виконання завдань поточного контролю	60	–

Розподіл балів за виконання завдань під час навчальних занять

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр	
	денна форма	заочна форма
Відповіді (виступи) на заняттях	20	–
Участь у дискусії	10	–
Виконання та захист практичних завдань, вправ, кейсів	15	–
Разом за виконання завдань під час навчальних занять	45	–

З метою застосування цілих чисел для оцінювання активностей здобувачів вищої освіти під час навчальних занять протягом семестру використовується 100-бальна шкала оцінювання кожного окремо виду робіт. Розрахунок набраних здобувачем вищої освіти балів за виконання завдань під час навчальних занять за семестр проводиться за формулою:

$$P_{НЗ} = (P_{В100} \times ВК_{В} + P_{УД100} \times ВК_{УД} + P_{ЗК100} \times ВК_{ЗК}) \times К_{НЗ}, \quad (1)$$

де $P_{НЗ}$ – кількість набраних здобувачем вищої освіти балів за виконання завдань під час навчальних занять за семестр;

$P_{В100}$, $P_{УД100}$, $P_{ЗК100}$ – кількість набраних здобувачем вищої освіти балів за семестр відповідно за відповіді (виступи) на заняттях, за участь у дискусії, за виконання та захист завдань, кейсів (кожний окремо вид робіт на навчальних заняттях оцінюється за 100-бальною шкалою);

$ВК_{В}$, $ВК_{УД}$, $ВК_{ЗК}$ – вагові коефіцієнти відповідно за відповіді (виступи) на заняттях, за участь у дискусії, за виконання поточних тестових завдань, за виконання та захист завдань, кейсів. Значення вагових коефіцієнтів становить:

$$ВК_{В} = 20 \div 45 = 0,44;$$

$$ВК_{УД} = 10 \div 45 = 0,22;$$

$$ВК_{ЗК} = 15 \div 45 = 0,34;$$

$К_{НЗ}$ – коригувальний коефіцієнт. Значення коригувального коефіцієнту становить $К_{НЗ} = 45 \div 100 = 0,45$.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 18

Розподіл балів за виконання завдань модульного контролю

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр	
	денна форма	заочна форма
Виконання завдань модульного контролю	40	–
Разом за виконання завдань модульного контролю	40	–

Якщо здобувач вищої освіти виконав завдання модульного контролю і з урахуванням отриманих балів за поточний контроль набрав у сумі 60 балів або більше, він може погодити дану оцінку в електронному кабінеті і вона стане семестровою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни.

Якщо здобувач вищої освіти під час вивчення навчальної дисципліни набрав 60 балів або більше і бажає покращити свій результат успішності, він проходить процедуру підсумкового контролю у формі екзамену. За складання екзамену здобувач вищої освіти може набрати 40 балів. Набрані бали за виконання завдань підсумкового контролю у формі екзамену, а також бали за поточний контроль сумуються і формується семестрова оцінка з навчальної дисципліни. Бали, які здобувач вищої освіти набрав за виконання завдань модульного контролю, при цьому не враховуються під час розрахунку семестрової оцінки з навчальної дисципліни.

Здобувач вищої освіти допускається до процедури підсумкового контролю у формі екзамену, якщо за виконання завдань поточного контролю набрав 20 балів або більше.

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках окремих тем навчальної дисципліни, здійснюється викладачем за зверненням здобувача вищої освіти та представленням документів, які підтверджують результати навчання (сертифікати, свідоцтва, скріншоти тощо). Рішення про визнання та оцінка за відповідну частину освітнього компонента приймається викладачем за результатами співбесіди зі здобувачем вищої освіти.

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках цілого освітнього компонента, здійснюється за процедурою, яка визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 19

Шкала оцінювання

Шкала ЄКТС	Національна шкала	100-бальна шкала
A	Відмінно	90-100
B	Добре	82-89
C		74-81
D	Задовільно	64-73
E		60-63
FX	Незадовільно	35-59
F		0-34

11. Глосарій

№ з/п	Термін державною мовою	Відповідник англійською мовою
1	Алгоритм побудови стратегічної карти цілей	Algorithm for building a strategic map of goals
2	Бізнес-стратегія	Business strategy
3	Бюджетування	Budgeting
4	Дерево цілей	Tree of goals
5	Ділова стратегія	Business strategy
6	Дослідження	Research
7	Екологічна стратегія	Environmental strategy
8	Ефективність	Efficiency
9	Кадрова стратегія	Personnel strategy
10	Концепція	Concept
11	Корпоративна культура	Corporate culture
12	Локальний критерій	Local criterion
13	Менеджмент	Management
14	Місія	Mission
15	Модель	Model
16	Оперативні стратегії	Operational strategies
17	Організаційна культура	Organizational culture
18	Портфельний аналіз	Portfolio analysis
19	Портфель підприємства	Enterprise portfolio
20	Ресурсозабезпечуючі стратегії	Resource-providing strategies
21	Стратегія	Strategy
22	Стратегічний підхід	Strategic approach
23	Тактика	Tactics
24	Управління	Management
25	Ціль	Target

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 20

12. Рекомендована література

Основна література

1. Мізюк Б. М. Стратегічний менеджмент: навч. посіб. Львів: Магнолія-2006, 2022. 376 с.
2. Приймак Н.С. Управління стратегічними змінами»: навч. посіб. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020. 131 с. URL: <http://surl.li/rdfcri>.
3. Стратегічне управління: навч.-метод. посібник для самостійної роботи здобувачів вищої освіти денної, заочної, дистанційної форм навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент» за освітньою програмою «Менеджмент організацій і адміністрування» / Укладачі: Снітко Є.О., Завгородня Є.Є. Старобільськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. 129 с. URL: <http://surl.li/cchkbe>.
4. Сумець О. М. Стратегічний менеджмент : підручник / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременч. льот. коледж. Харків : ХНУВС, 2021. 208 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/42fe5fd1-140d-4bc9-9167-470c9fd78f0b>.
5. Шевченко Л. С. Стратегічний інноваційний менеджмент: навч. посіб. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2019. 155 с. URL: http://nulau.edu.ua/materials/files/economic_theory/0144/01.pdf

Допоміжна література

1. Микитюк П.П., Брич В.Я., Шкільняк М.М., Микитюк Ю.І. Інноваційний менеджмент: підруч. Тернопіль: Екон. думка ТНЕУ, 2019. 518 с.
2. Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Островерхов В. М. Управління змінами: навч. посібник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 148 с.
3. Основи менеджменту. Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. Рішення вченої ради ЦДПУ ім. В. Винниченка. (протокол № 4 від 25.11.2019 р.) / Уклад.: Панченко В.А., Галета Я.В., Черненко О.В. Дніпро: Середняк Т.К., 2019. 452 с.
4. Панченко, В. А. Базисні засади стратегічного менеджменту у сфері забезпечення фінансової безпеки суб'єктів аграрного бізнесу. Академічні візії. 2023. Вип. 18. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/225>.
5. Панченко В. А., Кіблик А.В. Стратегії конкуренції та їх роль в експансії підприємств на галузеві ринки. Вісник Хмельницького національного університету 2022, № 6, Том 2 С.184-188. URL: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-31](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-31)
6. Панченко В. А., Панченко О. П. Управління інвестиційною діяльністю підприємства ІТ-сфери. Бізнес-інформ. 2023. № 2. С. 62-67. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-2_0-pages-62_67.pdf.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/М/ОК5- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 21

7. Панченко В. А., Панченко О. П. Методико-прикладні засади Управління конкурентними позиціями підприємницького сектора України. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022. Том 7. № 3. С. 69-74. URL: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/ujae_2022_r03_a9.pdf.

8. Приймак Н.С. Дихотомія управління змінами та його роль в діяльності підприємств. Галицький економічний вісник. 2019. № 2 (57). С. 99-106

9. Стратегічне управління: конспект лекцій: навчальний наочний посібник для студентів, які навчаються за спеціальністю 073 «Менеджмент», спеціалізацією «Менеджмент і бізнес адміністрування»; уклад. Л. П. Артеменко. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 342 с.

10. Тарасюк Г.М., Пашенко О.П., Орлов І.В., Ігнатова Н.П. Підходи до дослідження інтелектуального капіталу на основі вартісно орієнтованого управління. Науковий журнал «Економіка, управління та адміністрування». 2020. № 4 (94). С. 11-21. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2020-4\(94\)-11-21](https://doi.org/10.26642/ema-2020-4(94)-11-21).

11. Тарасюк Г.М., Донець О.А., Горшкова Л.О. Стратегічні карти показників як інструмент управлінської практики. Науковий журнал «Економіка, управління та адміністрування». 2020. Вип. № 1 (91). С. 75-80. URL: <http://surl.li/rvzugd>.

13. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Сайт бібліотеки Державного університету «Житомирська політехніка». URL: <http://lib.ztu.edu.ua>.

2. Освітній портал Державного університету «Житомирська політехніка». URL: <http://learn.ztu.edu.ua>.

3. Сайт Національної бібліотеки України ім. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

4. Сервіс Google Академія. URL: <https://scholar.google.com.ua>.

5. Наукометрична база Scopus. URL: <https://www.scopus.com/search/form.uri?display=basic&zone=header&origin=searchbasic#basic>.